

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060205

DOM
2013-06-25
Stockholm

Mål nr
M 10187-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2012-10-24 i mål nr M 5638-11, se bilaga

KLAGANDE

Swedish Biogas International AB

Ombud: D D

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Stockholms län
2. C A
3. A B
4. I B
5. K B
6. M B
7. Bostadsrättsföreningen Pungpinan

Dok.Id 1078171

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

8. Bostadsrättsföreningen Segelskutan

9. C E H

10. P H

11. S F

12. E F

13. T F

14. M F

15. Föreningen Rädda Ältasjön

16. L H

17. K K

18. L L

19. Listuddens koloniträdgårdsförening
20. G M
21. L M
22. J M
23. C O
24. K O
25. L O
26. T O
27. J P
28. M S
29. E W
30. Ältasjöns Fiskevårdsområdesförening

31. Ältens Fiskeklubb

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av anläggning för produktion av biogas och biogödsel på fastigheten X i Stockholms kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens domslut.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Swedish Biogas International AB (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och medge tillstånd i enlighet med länsstyrelsens beslut.

Länsstyrelsen i Stockholms län har medgett bifall till överklagandet.

M S har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa mark- och miljödomstolens dom. För det fall tillstånd meddelas yrkar han, att utsläpp under anläggningsfasen inte får överskrida de värden som finns i det beslutade miljötillståndet, att alla provotider i tillståndet avskaffas samt att utsläpp av svavelväte begränsas till 1 ppm.

Föreningen Rädda Ältasjön och **M B** har bestritt bifall till överklagandet. För det fall den ansökta verksamheten medges yrkar Föreningen Rädda Ältasjön att tillståndet ska förenas med ett antal tilläggsvillkor i enlighet med vad som yrkats i mark- och miljödomstolen.

T och **L O** har bestritt bifall till överklagandet. För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle upphäva mark- och miljödomstolens dom har de yrkat att målet ska återförvisas till länsstyrelsen samt att Mark- och miljööverdomstolen ska ålägga bolaget vitesföreläggande vid luktutsläpp och vattenföroreningar.

Ältens Fiskeklubb har bestritt bifall till överklagandet. För det fall Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom har Ältens Fiskeklubb hemställt att beslutet förenas med de villkor som fiskeklubben yrkat i mark- och miljödomstolen.

**Ältens Fiskevårdsområdesförening, S F, T F, E
F, Bostadsrättsföreningen Pungpinan, L M, G M,**

C E H, P H, C O, K O, L L,
I B, K B, J M och **K K** har bestritt bifall
till överklagandet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört i huvudsak följande. Den planerade anläggningen i Skarpnäck kommer aldrig att ha någon lagring av råvaror på platta och den dagvattendamm som ska anläggas kommer endast att ta emot vatten från ytor som vilken stadsmiljö som helst. Allt processavloppsvatten kommer att gå till reningsverk. Anläggningen i Skarpnäck kommer, till skillnad från den i Örebro, att ha tre kolfilter istället för ett för att minimera risken för luktstörningar. Någon jämförelse med Örebroanläggningen kan därför inte göras. Bolagets anläggning i Lidköping är däremot närmast identisk med den anläggning som planeras i Skarpnäck. Det har inte rapporterats om några luktproblem i Lidköping. De villkor som miljöprövningsdelegationen har föreskrivit gäller även i anläggningsfasen.

Bolaget har valt en lokalisering som möjliggör leverans av gas till en växande marknad med stort behov och som innebär god hushållning med mark och uppfyller miljöbalkens krav på lokalisering. Lokaliseringen har prövats av tre instanser i detaljplaneprocessen och har befunnits lämplig. För att försörja Stockholmsregionen med biogas kommer det att behövas ett flertal biogasanläggningar. Det är naturligt att den biogas som produceras i Stockholmsområdet levereras till kund i gasledning snarare än på lastbil. Bolaget Stockholm Gas AB kommer att bygga gasledningen från Skarpnäck för att distribuera biogasen till kunderna.

Bolaget har inte bedrivit sin verksamhet i Örebro, eller på andra orter, på sådant sätt att tillstånd inte ska kunna medges enligt 16 kap. 6 § miljöbalken. Bolaget har 19 års erfarenhet av produktion av biogas som fordonsbränsle och för uppvärmning. Bolaget står i dagsläget för 20 procent av den svenska biogasproduktionen till fordon och är Sveriges största biogasproducent. Bolaget har således den erfarenhet och kunskap som

behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter som kan orsakas av verksamheten vid anläggningen.

Den huvudsakliga delen av råvaran kommer från större spannmålsanläggningar såsom exempelvis kvarnar och lagringsanläggningar samt hamnar.

Det har uppdagats brister rörande förre vd:n P U löpande förvaltning av bolaget och dess dotterbolag. Dessa brister har under hösten 2012 kommit till styrelsens kännedom och de brister som noterats av sakägare i förevarande mål ledde till att en intern undersökning påbörjades. Resultatet från utredningen ledde till att vd:n lämnade bolaget den 11 november 2012. Vidare resulterade utredningen i att förre vd:n inte beviljades ansvarsfrihet för året 2012 vid bolagsstämman den 28 februari 2013. Bolagets aktieägare och styrelse anser att förre vd:n agerat klandervärdt i sin förvaltning av bolagets löpande affärer. Nuvarande ledning inom koncernen är inte ansvarig för de incidenter som förevarit före den 11 november 2012. Styrelsen har visserligen det yttersta ansvaret för verksamheten men har delegerat uppgiften att hantera miljöfrågor i den löpande förvaltningen till vd:n och P U har inte följt de riktlinjer som styrelsen gett honom.

Bolaget kommer under de närmaste åren att investera avsevärda belopp för att minska omgivningspåverkan från befintliga anläggningar, bl.a. kommer RTO-steg att installeras för att förbränna metan och svavelväte vilket ytterligare minimerar risken för lukt från anläggningen. Bolaget åtar sig att installera en RTO-anläggning även vid den nu aktuella anläggningen i Skarpnäck. Bolaget planerar också att använda särskilda blandningsenheter (Quickmix) placerade före rötningsprocessen. Quickmixen är till för mixning samt inpumpning av substrat till röt-kamrarna. Tillsammans med vätska från röt-kamrarna mixas det torra substratet, vilket leder till en homogen pumpbar blandning. Allt sker i en sluten enhet och avluftning av dessa sker till kolfilter. Investeringarna kommer att ge goda resultat och är fullt tillräckliga för att åtgärda de problem som har varit. Tillsammans med de skyddsåtgärder som bolaget

tidigare har åtagit sig i förevarande mål är de tillräckliga för att bolaget ska beviljas tillstånd för den ansökta verksamheten i Skarpnäck.

Länsstyrelsen i Stockholms län har anfört bl.a. följande. Det är av stort allmänt intresse att biogasproduktionen ökar i Stockholmsregionen. Platsen som sådan är lämplig för planerad verksamhet. Med de försiktighetsåtgärder som föreskrivits kommer verksamheten inte att medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljö. I Boverkets allmänna råd 1995:5, Bättre plats för arbete, anges inte något särskilt skyddsavstånd till bostäder från biogasanläggningar. Vid de kommunala avloppsreningsverken i Stockholm finns idag större biogasanläggningar som ligger på ett kortare avstånd till bebyggelse än vad den planerade biogasanläggningen i Skarpnäck kommer att göra. Några luktstörningar av den omfattning som befaras av Föreningen Rädda Ältasjön m.fl. förekommer inte från dessa befintliga anläggningar.

Vad mark- och miljödomstolen har framfört om förhållandena i Örebro saknar betydelse i denna prövning eftersom anläggningen i Örebro på flera sätt skiljer sig från den planerade anläggningen i Skarpnäck. Bolaget har visat att den anläggning som nu planeras är en anläggning som ska drivas på ett annat sätt än den ifrågasatta anläggningen i Örebro. Det som i mark- och miljödomstolen har lagts bolaget till last är inte av sådan omfattning att det ska hindra bolaget från att uppföra och driva en anläggning i Skarpnäck. Länsstyrelsen finner inte några skäl att vare sig ur ekonomisk eller kunskapsmässig synvinkel ifrågasätta bolagets vandel. Det vore mycket olyckligt om enbart misstankar om brott mot miljöbalken är en anledning att inte medge ett bolag tillstånd.

Föreningen Rädda Ältasjön har vidhållit vad som tidigare anförts med bl.a. följande tillägg. Mark- och miljödomstolen har gjort en korrekt bedömning avseende bristerna hos bolaget samt bristerna i lokaliseringen vilket medför att tillstånd inte bör beviljas. Bolaget har brutit mot gällande villkor även vid sin anläggning i Katrineholm. Ytterligare överträdelser av villkor har skett vid Örebroanläggningen. Det får anses klarlagt att bolaget vid flera tillfällen dels brutit mot tidigare tillstånd, dels underlåtit

att söka nödvändiga tillstånd och att det inte har varit fråga om bagatellartade förseelser.

Ingen person kan ensam ha varit ansvarig för alla brister inom bolagets verksamheter under de senaste åren. Problemen är relaterade till själva bolaget.

Skarpnäck är ett tätbefolkat område. Inom en radie av två kilometer bor 30 000–40 000 personer. Närmaste bostad ligger 270 m från den planerade anläggningen. Fastigheten X ligger omringad av naturreservat. Detta gör att lokaliseringen är dålig.

Om anläggningen istället läggs där råvarorna finns minimeras antalet transporter. Föreningen har anmält detaljplanen till EU-kommissionen med yrkande att kommissionen ska väcka talan i EU-domstolen om upphävande av detaljplanen.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att 16 kap. 6 § miljöbalken inte är tillämplig får det anses strida mot de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken att medge den ansökta verksamheten. Bolaget har inte visat att Söderbysjön-Dammtorpssjöns Natura 2000-område inte kommer att ta skada av bolagets verksamhet och därmed bör försiktighetsprincipen, principen om förebyggande åtgärder samt förfarandet i habitatdirektivet följas.

M S har anfört bl.a. följande. Bolaget ignorerar miljöbalkens bestämmelser och begränsningar i givna miljötillstånd. Bolaget slarvar med underhåll av sina anläggningar och klarar inte av att sköta sina anläggningar inom givna tillstånd. Vidare sköter bolaget inte sina anläggningar så som man kan vänta att en seriös och kompetent aktör skulle göra. Av handlingarna i målet framkommer att bolaget med hög sannolikhet kommer att orsaka luktutsläpp till omgivningen. Det finns också en risk för att dagvattendammarna svämmar över och om bolaget inte håller marken ren från farliga ämnen kommer dessa att följa med dagvattnet. Ältasjöns vattenområde kommer då att lida skada. Det kan inte vara rimligt att ett bolag ska slippa undan med att skylla på vd:n. Det finns inget som styrker bolagets utsaga om att styrelsen var

ovetande. Styrelsen har brustit i sitt tillsynsansvar. Bolaget redovisade stor ekonomisk förlust under förra räkenskapsåret

T och **L O** har vidhållit vad de tidigare anfört med bl.a. följande tillägg. Det får nu antas att bolaget inte längre anser att mark- och miljödomstolens dom var felaktig. Av det följer att själva grunden för bolagets överklagande till Mark- och miljööverdomstolen inte längre kvarstår. Problemen vid bolagets olika anläggningar har inte försvunnit eller minskat i omfattning. Inget har heller framkommit som tyder på att motsvarande problem inte skulle kunna uppstå på X.

Bostadsrättsföreningen Pungpinan har anfört bl.a. följande. Det föreligger inte tillförlitligt bevis på vare sig att Skarpnäck kan anses som den bästa av alternativa lokaliseringen eller att ändamålet med verksamheten kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för närboendes hälsa och miljö enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Mot bakgrund av att anläggningen kommer att ligga ca 300 meter från ett stort tätbebyggt område och nära två naturreservat framstår det som helt klart att lokaliseringen är mycket olämplig. Det finns inte någon anledning att frånga Boverkets rekommendationer om ett skyddsavstånd om 500 m till närmaste bostäder. Bolaget uppvisar sådana brister i styrning och intern kontroll att dess lämplighet och förmåga att driva denna typ av verksamhet kan ifrågasättas.

L och **G M** har anfört bl.a. följande. Det är positivt att bolaget nu gör helt om och medger en hel del av de problem som lagts dem till last. Att styrelsen under mer än tre år inte hade en aning om bolagets problem förefaller som helt osannolikt. Lokaliseringen till Skarpnäck med tiotusentals närboende och en känslig recipient framstår som olämplig, med eller utan RTO-steg.

E och **T F** har anfört bl.a. följande. Bytet av vd ändrar inte sakfrågan avseende vad som riskerar att hända med miljöbelastningen i området. Inte heller

avseende att det är betydligt bättre att transportera den färdiga slutprodukten längre sträckor än att transportera de volymmässigt större råvarorna.

K K och **J M** har anfört bl.a. följande. Bolaget är ett bolag med stora interna problem som inte blivit bättre av att vd:n avgått. Bolaget struntar regelbundet i lagar och regler. Bolaget erkänner att deras verksamhet är miljöfarlig och det bör inte få tillstånd att bygga en fabrik nära Ältasjön.

K B har anfört bl.a. följande. Bolaget nämner inget om den tunga lastbilstrafiken som kommer att belasta både Tyresövägen förbi Ältasjön, Älta och Skarpnäck samt lokalgatan förbi sjön Flaten. Det är ytterst olämpligt med en biogasfabrik så nära bostäder och friluftsområden.

Ältens fiskeklubb har anfört bl.a. följande. De rötsubstrat som bolaget har tänkt använda är avfall. Det är väl känt att även biogasanläggningar som använder enbart vegetabiliska råvaror kan sprida en vedervärdig stank uppemot två kilometer från anläggningen. Dagvatten från Solvärmen 1 kommer att rinna till Ältasjön. Sjön anses ekologiskt känslig för tillförsel av näringsämnen. Närmast nedströms ligger Söderbysjöns/Dammtorpssjöns Natura 2000-område. Bevarandeplanen för detta anger att ytterligare näringsämnen inte får tillföras. Att bolaget nu bytt ut vd och internrekryterat en miljöchef påverkar inte bolagets trovärdighet då styrelsen är densamma.

Ältasjöns Fiskevårdsområdesförening har anfört bl.a. följande. Den planerade verksamheten på X riskerar att skada fiskefaunan och fisket i Ältasjön genom emissioner till vatten och luft, förstörda naturupplevelser och buller. Ältasjön och sjöarna nedströms i Nackaån kommer att klassificeras som en s.k. vattenförekomst. Av detta följer att vissa miljö kvalitetsnormer ska vara uppfyllda bl.a. måste mängden totalfosfor i Ältasjön minskas med ungefär en tredjedel. Av handlingarna i tillståndsärendet framgår att den tilltänkta anläggningen på X kommer att ge ett ökat utsläpp av fosfor och kväve, vilket då kommer i konflikt med

kravet på minskade utsläpp. Lokaliseringen till Skarpnäck är felaktig och strider mot miljöbalkens grundläggande bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområde. Det finns inte den mängd råvaror i närheten som bolaget behöver. Det vore bättre att lägga anläggningen där åkrarna finns. Bolaget saknar den kompetens och det ansvar som krävs för att sköta sina anläggningar. Det har inte framkommit något som talar för att bolaget skulle komma att klara av att hantera luktproblemen vid en anläggning i Skarpnäck.

L L har anfört bl.a. följande. Att tillåta en sådan typ av kemisk industri i en kil mellan två naturreservat och sjösystem visar på mycket undermåliga och bristande riskanalyser.

C E H, P, C O och **K O** har anfört bl.a.

följande. Ett tillåtande av denna biogasverksamhet, med vetskap om de fakta som finns angående situationerna i Örebro och Katrineholm, är att jämställa med expropriation av fastigheter inom påverkansområdet. Det är inte heller förenligt med EU-rätten att tillåta en verksamhet som kan innebära förstörda naturreservat, obeboelig miljö för tusentals personer och kraftigt nedsatta fastighetsvärden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms kommun har i remissyttrande anfört bl.a. följande. Det kan konstateras att regeringen genom att godkänna detaljplanen även tagit ställning till lokaliseringen av en biogasanläggning på den aktuella fastigheten. De villkor som meddelats i tillståndsbeslutet torde vara tillräckliga för att verksamheten ska kunna bedrivas utan att den innebär olägenheter för närboende eller miljön. Stockholmsregionen har stor brist på biogas. De åtgärder som pågår i regionen med kraftigt utökad matavfallsinsamling kommer inte att vara tillräckliga för att tillgodose efterfrågan. Det kommer att krävas olika former av industriell tillverkning av biogas. Den nu aktuella anläggningen är ett exempel på verksamheter som måste tillkomma för att klara omställningen till en fossilbränsleoberoende fordonsflotta.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har den 16 maj 2013 hållit sammanträde i målet.

Vandel

Den första frågan som Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till är om tillstånd enligt ansökan ska nekas med stöd av 16 kap. 6 § miljöbalken på grund av bristande vandel.

Enligt den bestämmelsen kan tillstånd vägras den som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd. Detsamma gäller när någon tidigare har underlåtit att söka om nödvändigt tillstånd.

De olägenheter och eventuella missförhållanden som påtalats när det gäller bolagets anläggningar på andra platser i Sverige är, enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning, inte sådana att de bör leda till att tillstånd enligt den aktuella ansökan ska vägras bolaget på den grunden.

Lokalisering

Mark- och miljööverdomstolen har därefter att pröva om den valda lokaliseringen till Skarpnäck uppfyller kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Enligt den bestämmelsen ska för en verksamhet som tar i anspråk ett markområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Produktion av biogas är allmänt sett en verksamhet som är önskvärd från miljösynpunkt. Verksamheten måste dock även vara godtagbar i ett lokalt perspektiv. Utsläpp till vatten (processvatten och dagvatten) och utsläppen till luft av metan och av avgaser från transporter är relativt små och hindrar inte tillåtligheten på platsen. Bullret

från anläggningen skulle kunna vara av betydelse med hänsyn till närliggande naturreservat, men det kommer att maskeras av bullret från Tyresövägen. Det är risken för lukt som är avgörande för verksamhetens tillåtlighet på platsen.

Tekniken med biogasproduktion av det slag och i den skala som ansökan avser är delvis ny, vilket innebär att det finns anledning att särskilt beakta risken för driftstörningar med luktolägenheter. Frågan om val av lokalisering blir således väsentlig.

Skarpnäck med dess närområden är tätbefolkat. Inom en radie av två km från den tänkta lokaliseringen bor cirka 30 000–40 000 människor. Detta innebär att för det fall luktolägenheter skulle uppkomma finns en risk för att väldigt många människor kommer att drabbas. Med hänsyn till detta finner Mark- och miljööverdomstolen att bolaget inte har visat att den valda platsen uppfyller kraven på lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

Bolagets överklagande ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Henrik Runeson, tekniska rådet Anna-Lena Rosengardten samt hovrättsrådet Åsa Marklund Andersson, referent.

Föredragande har varit Åsa Talvik.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2012-10-24
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 5638-11

Dok.Id 289490

KLAGANDE

1. C A
2. A B
3. I B
4. K B
5. M B
6. Bostadsrättsföreningen Pungpinan1
7. Bostadsrättsföreningen Segelskutan
a
8. C E H
9. S F
10. E F
11. T F
12. M F
13. Föreningen Rädda Ältasjön
14. L He
15. P H
16. Å K
17. K K
18. L L
19. Listuddens koloniträdgårdsförening
20. G M

Dok.Id 289490

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00

- 21. L M
- 22. J M
- 23. C O
- 24. K O
- 25. L O
- 26. T O
- 27. J P
- 28. C S
- 29. M S
- 30. E W
- 31. Ältasjöns fiskevårdsområdesförening
- 32. Ältens Fiskeklubb

MOTPARTER

1. Swedish Biogas International AB

Ombud: D D

2. Länsstyrelsen i Stockholms län

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av anläggning för produktion av biogas och biogödsel på fastigheten X

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 11 oktober 2011 i ärende nr 5511-2010-8756, se domsbilaga 1

DOMSLUT

Med upphävande av Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut – utom såvitt avser godkännandet av miljökonsekvensbeskrivningen – avslår mark- och miljödomstolen Swedish Biogas International AB:s ansökan om tillstånd.

Mark- och miljödomstolens beslut den 16 december 2011 om inhibition ska bestå.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) beslutade den 11 oktober 2011 att ge Swedish Biogas International AB (bolaget) tillstånd att på fastigheten X i Stockholms kommun uppföra och driva en biogasanläggning för produktion och uppgradering av biogas till maximalt 10 500 000 Nm³ fordonsgas per år samt biologisk behandling av maximalt 60 000 ton organiskt material av vegetabiliskt ursprung per år för produktion av biogödsel och biogas. Miljöprövningsdelegationen lämnade samtidigt tillstånd till mobil krossverksamhet av det bergmaterial som uppkommer vid anläggningsarbetet. Tillståndet fick tas i anspråk utan hinder av att det inte vunnit laga kraft.

Länsstyrelsens beslut har överklagats av Föreningen Rädda Ältasjön, Listuddens koloniträdgårdsförening, Ältasjöns fiskevårdsområdesförening och Ältens Fiskeklubb samt ett antal närboende och bostadsrättsföreningar.

Mark- och miljödomstolen meddelade den 16 december 2011 beslut att tillståndet inte fick tas i anspråk och biföll därmed Föreningen Rädda Ältasjöns m.fl. yrkande om inhibition av förordnandet om omedelbar verkställighet. Bolaget överklagade beslutet till mark- och miljööverdomstolen som inte lämnade prövningstillstånd.

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 5 mars 2012 avvisat överklaganden från Nackalistan, S B och T O då de inte visat att länsstyrelsens beslut rör dem på ett sådant sätt att de har rätt att klaga på det. Klaganden A C L har under processens gång avlidit.

YRKANDEN

Föreningen Rädda Ältasjön, C E H, P H, K O och C O har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut.

Föreningen m.fl. har i andra hand yrkat att tillståndsbeslutet förenas med ett antal tilläggsvillkor enligt följande.

- Ändra villkor 6 till att omfatta samtliga anläggningsdelar.
- Införande av villkor om att råvaror ej får lagras utomhus på fastigheten eller i övrigt på ett sådant sätt att lagringen kan medföra luktolägenheter eller föroreningar av vatten och mark.
- Införande av villkor om renspolning och tvätt av fordon. Smutsvattnet ska inte ledas till dagvattenledningen.
- Införande av villkor om att allt dagvatten på fabriksmarken samlas upp och renas även vid stora regnflöden.
- Införande av villkor om att invallning kring järnkloridtanken ska täckas och att utsläpp av järnklorid förbjuds.
- Införande av villkor om att dammen ska ha tät botten och inte får medföra föroreningar till mark eller vatten samt inte får medföra luktolägenheter.
- Införande om villkor att buller i naturreservaten inte får överskrida Naturvårdsverkets rekommendationer (35 dBA).

Vidare att följande villkor ska föreskrivas för tillståndet för verksamheten:

1) Om luktstörningar skulle inträffa ska vite om 100 000 kr utdömas från och med dag två av luktstörningen. Dag tre ska verksamheten beläggas med tillfälligt driftsförbud. Om driftsförbud föreligger ska bolaget visa att bristen som orsakade störningen har avhjälpats och att översyn har skett avseende alla moment i verksamheten som kan medföra luktstörning. Om luktstörning redan inträffat tidigare under driftsåret ska vite utgå från dag ett om ny störning inträffar samma år, påföljande dag ska vitet uppgå till 200 000 kr och dag tre ska verksamheten beläggas med tillfälligt driftsförbud. Verksamheten ska beläggas med permanent driftsförbud om fler än sex luktstörningsdagar inträffat under driftsåret.

Luktstörningar ska anses konstaterade om tio eller fler klagomål inkommit under en dag. Bolaget kan i sådant fall, om det så önskar, begära att kommunen skickar ut tillsynsman för att göra bedömning av huruvida luktstörning föreligger. Bolaget ska ansvara för alla kostnader som uppstår vid fall av luktstörning, t.ex. evakueringskostnader i form av tillfälliga boenden för de drabbade samt sanering av bostäder vid fall då lukt satt sig i hus m.m.

2) Om det finns indikation på att verksamheten medför vattenförorening ska den omgående beläggas med driftsförbud till dess att utredning kan visa att risken är undanröjd. Bolaget ska ansvara för alla skador som verksamheten orsakar på mark och vatten.

3) Före det att anläggningsarbetet påbörjas för verksamheten ska ett belopp om fem miljoner kronor insättas på spärrat konto hos länsstyrelsen. Pengarna ska avse framtida återställande av marken samt säkerställande av skadestånd om anläggningsarbetena eller biogasverksamheten skulle orsaka skador på miljön eller människors hälsa.

De har vidare yrkat att domstolen inte ska godkänna miljökonsekvensbeskrivningen.

De har även hemställt om att domstolen inhämtar yttrande från Naturvårdsverket angående miljöpåverkan som den avsedda verksamheten kan ha på närområdet inklusive de två naturreservaten och Natura 2000-området.

Ältasjöns fiskevårdsområdesförening har i första hand yrkat att beslutet ska upphävas. Föreningen har i andra hand yrkat att tillståndet förenas med ytterligare villkor enligt följande.

- Villkoret för maxutsläpp för kväve och fosfor bör ändras så att det gäller även under byggtiden.
- Införande av villkor om att det nedre dagvattendiket ska ges en slingrande sträckning (meandra).
- Införande av villkor att invallning ska vara dimensionerad för att klara utsläpp vid ett haveri.
- Ändra villkor för buller så att industribullret över naturreservaten och Ältasjön inte får överstiga 35 dBA under kvällar och nätter, även norr om anläggningen.

Föreningen har därjämte yrkat att emissioner som sker till luft eller vatten ska förenas med vite.

Föreningen har vidare yrkat att det i tillståndet klargörs de lokala riskerna för koldioxidutsläpp samt ges en utförligare redovisning över det processvatten som kan komma att föras över till våtmarken.

Ältens Fiskeklubb har i första hand yrkat att domstolen ska upphäva tillståndet. Klubben har i andra hand yrkat att tillståndet ska förenas med ytterligare villkor för dagvatten och buller, att miljökonsekvensbeskrivningen förbättras på dessa punkter samt att bolaget åläggs vitesföreläggande vid otillåtna luktolägenheter och vattenföreningar.

L O och T O har i första hand yrkat att domstolen upphäver beslutet. De har i andra hand yrkat att ärendet återförvisas till länsstyrelsen för förnyad handläggning. De har i sista hand yrkat, för det fall domstolen skulle bevilja tillstånd för anläggningen, att domstolen förenar överträdelser av villkor om luktutsläpp och vattenföreningar med vite.

L M och G M har i första hand yrkat att domstolen upphäver beslutet och i andra hand att miljötillståndet förenas med villkor som är förenliga med miljöbalkens krav på bl.a. adekvat miljökonsekvensbeskrivning.

Bostadsrättsföreningen Segelskutan och M S har i första hand yrkat att länsstyrelsen beslut ska upphävas. De har i andra hand yrkat att beslutet förenas med ett antal tillägsvillkor avseende bl.a. vite och återställande av marken vid upphörande av verksamheten.

L H, J P, C S, E W, E

F, T F, M B, Listuddens

koloniträdgårdsförening, A-C L, L L, M

F, J M, K K, C A, A B,

S F, I, K B, Bostadsrättsföreningen

Pungpinan och Å K har yrkat att beslutet ska upphävas.

INSTÄLLNING

Bolaget har bestritt samtliga yrkanden.

UTVECKLANDE AV ÖVERKLAGANDENA

Klagandena har anfört i huvudsak följande.

Förening Rädda Ältasjön Behov av biogasanläggningen*Allmänt intresse*

Den biogasanläggning som bolaget vill uppföra på X kan inte anses viktigare än någon annan biogasanläggning i Sverige. Anläggningen kommer inte heller att lösa trängande behov såsom processande av Stockholms stads sopor/matavfall.

Detaljplan

Beslut om detaljplan kan eventuellt komma att bli en fråga för EU-domstolens prövning. Vidare sker en detaljplanprövning enligt helt andra regler än de som nu är aktuella vid en miljöprövning.

Anläggandet av verksamheten strider mot miljöbalken

Att tillåta bolaget att bedriva den sökta verksamheten på fastigheten skulle innebära ett åtsidosättande av 1 kap. 1 § andra stycket punkt 1–5 miljöbalken.

På platsen där verksamheten kommer att bedrivas möts två naturreservat (Flatenreservatet och Nackareservatet). Bolaget har upprepade gånger vid sin anläggning i Örebro brutit mot de villkor som har meddelats för verksamheten. Bolaget har även brutit i sin egenkontroll. Det finns en uppenbar risk att bolagets verksamhet allvarligt skulle kunna skada naturområdena. Platsen för dagvattenledningen från anläggningen skulle mynna ut intill Ältasjöns utlopp i Ältaån. Ältaån är klassad som ekologiskt mycket känslig enligt översiktsplanen. 900 meter nedströms Ältaån ligger det ett Natura 2000-område. Anläggande av

anläggningen på platsen strider mot såväl miljöbalkens hänsynsregler som EU:s habitat- och vattendirektiv samt gällande bevarandeplan för Natura 2000-området.

Området runtomkring fastigheten är tätt befolkat och närmaste avstånd till boende är endast 270 meter, vilket är under Boverkets gällande riktlinjer om 500 meter. Mot bakgrund av att bolagets verksamhet i Örebro har orsakat störningar upp till ca två kilometer från anläggningen är det uppenbart att platsen är olämplig för åtgärden. I Örebro ligger anläggningen i ett område med ett fåtal hus. Inom två kilometer från anläggningen på fastigheten Solvärmen 1 finns 30 000–40 000 boende. Det innebär att Skarpnäck, Älta, Bagarmossen samt Sköndal kan komma att drabbas av luktolägenheter. På grund av att obalans i rötningsprocessen kan ta lång tid att rätta till, riskerar boende i stora delar av södra Stockholm att under långa perioder i princip leva i en otjänlig miljö. Bebyggelsen runt fastigheten är modern med täta hus som är beroende av ventilation för uppvärmning och fuktreglering. I dessa hus kan inte ventilationen stängas, för att motverka lukten, eftersom det kan innebära stora skador.

Att behovet av biogas skulle väga tyngre än alla andra överväganden är ett felaktigt antagande. Miljöbalken bör inte sättas ur spel på grund av politiska intressen. I Stockholm bör biogas framställas av lokala råvaror (hushållsavfall), dessa råvaror kan inte tillåtas vid anläggningen på grund av närheten till bostäder. De vegetabiliska råvaror som tillåts processas på fastigheten finns inte i närområdet. Det kan inte vara hållbart att anlägga anläggningen så långt ifrån råvaran. Råvaror och slutprodukten (biogödsel) kommer att transporteras långa sträckor vilket inte kan anses medföra någon miljövinst. De flesta transporter kommer att ske på olycksdrabbad trafiksträcka och med stora trafikstockningar. Vidare kommer den tunga trafiken på Flatenvägen att öka, vilket innebär stora risker på en väg med låg trafikintensitet.

Bolaget synes mena att det förutsättningslöst utrett olika alternativa lokaliseringar för den avsedda biogasverksamheten. Någon förutsättningslös lokaliseringsstudie har aldrig gjorts avseende den aktuella biogasverksamheten. Istället återanvändes en gammal studie avseende en LNG-anläggning i Sofielund, Huddinge. Att en gammal

studie användes innebar bl.a. att bolaget från början helt missade att X gränsar till två naturreservat. Uppdateringar av den gamla studien gav att fastigheten var det sämsta av de tidigare utredda lokaliseringalternativen. Trots det höll bolaget fast vid X. Att bolaget gjorde det torde hänga samman med att man redan från början bestämt sig för X vilket visas av att bolagets samarbetspartner Stockholm Gas AB redan 2009, före det att bolaget initierade detaljplaneärendet, slöt ett avtal med Storstockholms Lokaltrafik om framtida försäljning av biogas producerad i Skarpnäck på denna fastighet. Stockholm Gas AB:s moderbolag Fortum äger för övrigt tomträtten till X. I rättsfallet MÖD 2008:44 har den dåvarande Miljööverdomstolen fastslagit att användande av en gammal lokaliseringstudie i ett tillståndsärende innebär att sådan brist finns i faktaunderlaget att en tillståndsansökan kan avslås. Föreningen gör i detta mål gällande att nämnda rättsfall innebär att lokaliseringen inte kan anses ordentligt utredd och att faktaunderlaget då brister på sådant sätt att tillstånd inte kan medges för verksamheten. Det får också nämnas att i den ursprungliga lokaliseringsstudien avseende Sofielund ansågs fastigheten X utesluten för LNG-anläggning i anledning av att tomten låg för nära Tyresövägen och att skyddsavståndet 100 meter då inte kunde uppfyllas. Frågan om skyddsavstånd har sedan inte tagits upp i nuvarande biogasärende. Då fastigheten X endast totalt sett är ca 80–100 meter bred samt själva anläggningen är stor skulle den komma att hamna mycket nära den hårt trafikerade Tyresövägen. Något egentligt skyddsavstånd blir då inte möjligt. Mot bakgrund av det som nu anförts samt att säkerhetsriskerna avseende verksamheten, enligt remissinstansen Storstockholms brandförsvaret, inte är fullt utredda och åtgärdade kan inte lokaliseringen anses vara tillräckligt utredd.

Brister i miljökonsekvensbeskrivningen (införande av villkor)

För det fall domstolen anser att tillstånd till verksamheten kan ges, bör tillståndet kompletteras med ett antal villkor och utredning.

Luktolägenheter

Länsstyrelsens villkor 6 anger att luft från samtliga anläggningsdelar som kan innehålla illaluktande ämnen ska renas i kolfilter. Enligt det översiktliga

processchema, som inkluderats i den tekniska beskrivningen i bolagets ansökningshandlingar, är inte tippfickan för spannmål eller de två spannmålssilorna kopplade till kolfiltren. Luktemissioner kan uppstå i dessa anläggningsdelar vid tillförsel av defekta råvaror, t ex fuktigt/ruttet spannmål. Eftersom råvarorna lagras hos lantbrukaren och tippas direkt från lastbil ned i den till spannmålssilorna tillhörande tippfickan, kan knappast någon kontroll av råvarans status utföras. Uppstår problem med fuktigt spannmål och luktemissioner kan det ej åtgärdas utan att tömma en hel silo, vilket förmodligen kan ta veckor att verkställa. För att undvika tolkningsfrågor om vilka anläggningsdelar/råvaror som kan lukta bör villkoret ändras till att omfatta hela anläggningen.

Dagvatten

Den antagna detaljplanen för X föreskriver att ett insatsfilter ska installeras som renar dagvattnet från lösta föroreningar och tungmetaller. Det av länsstyrelsen beviljade miljötillståndet strider mot detaljplanen på denna punkt. Något villkor för bolaget avseende utsläpp av tungmetaller eller lösta föroreningar anges inte i tillståndet.

Vidare föreskriver den antagna detaljplanen för X att allt dagvatten ska renas. Enligt miljökonsekvensbeskrivningen i miljötillståndshandlingarna kan bolaget vid stora regnvattenflöden tvingas avleda dagvatten orenat till våtmarken väster om fastigheten. Denna våtmark är belägen drygt 100 meter från Ältasjön (med endast Tyresöleden emellan) och på betydligt högre nivå än sjön. Vatten som når våtmarken infiltrerar vägbanken och rinner ned i Ältasjön. Villkoret är därmed inte "onyttigt", utan skulle tvinga bolaget att förändra sin dagvattenhantering vid stora regnvattenflöden.

Invallningen utan erforderlig täckning kan sättas igen med snö och is under vintertid. Järnklorid är en starkt giftig lösning som troligen kan döda allt liv i Ältasjön och Natura 2000-området nedströms ifall tanken skulle läcka och järnkloriden komma ut i dagvattenledningen. Den presenning som bolaget planerar att använda enligt miljökonsekvensbeskrivningen är inte tillräcklig säker. Bolagets

påpekande att "järnklorid inte luktar" är korrekt men missledande i sammanhanget. Det är inte lukten av ämnet som vållar föreningen oro utan ämnets giftighet.

Buller

Naturvårdsverkets riktlinjer för bulleremissioner bör gälla i naturreservat och vid bostäder.

Tillämpningen av 16 kap. 6 § miljöbalken

Bolaget har under de senaste två åren brutit mot de villkor som angavs i tillståndet för bolagets anläggning i Örebro. Bolaget har bristande rutiner och instruktioner för hur anläggningen ska bedrivas, kontrolleras och underhållas samt vidare hur tillbud och incidenter ska hanteras. Bolaget har bl.a. inte kunnat sköta anläggningens kolfilter, läckage har uppstått från rötammaren, gödsel har läckt till damm och diken. Bolaget kan heller inte svara på vad som orsakar luktproblem.

Bolaget har som utövare av miljöfarlig verksamhet en absolut skyldighet att professionellt kunna hantera samtliga delar av sin verksamhet, såväl råvarulagring, rötningsverksamhet som hantering av teknisk utrustning. Bolaget har också en skyldighet att tillse att i de fall entreprenörer anlitas dessa har erforderlig kompetens.

Det saknar vidare relevans huruvida det är bolagets råvarulagring, rötningsverksamhet eller hantering av teknisk utrustning som orsakat miljöstörningar i Örebro. Bolaget har en skyldighet att professionellt hantera alla delar av sin verksamhet. Påståendet från bolaget att anläggningen i Örebro saknar relevans eftersom luktolägenheterna orsakats av råvaruhanteringen tillbakavisas. Enligt inspektionsprotokoll har anläggningen i Örebro haft tillbud, incidenter och haverier som inte varit en del av råvaruhanteringen.

Föreningen har i målet gett in en sammanställning över de omfattande störningar och tillbud som varit vid bolagets verksamhet i Örebro under ca två års tid. Som framgår av sammanställningen rör det sig om långvariga och återkommande föroreningar av mark, vatten och luft i strid med det tillstånd som Länsstyrelsen i

Örebro meddelat. Förutom dessa har det förekommit omfattande brister i bolagets egenkontroll samt uppenbara brister i rutiner och underhåll av anläggningen. Det som bolaget har anfört som förklaring till störningar och tillbud som varit i Örebro föranleder ingen som helst ändring i föreningens inställning i frågan om hur bolaget hanterat sin verksamhet i Örebro. Det noteras också att bolaget valt att förklara vissa av störningarna medan det helt förbigått andra, såsom bristerna i egenkontroll och rapporteringsskyldighet samt brister i underhåll av anläggningen. Det måste vid en genomgång av allt material som finns från Örebro stå klart att bolaget, under lång tid, såväl brutit mot sitt tillstånd där som uppvisat stora brister i sin kompetens. Att bolaget haft ca 17 års erfarenhet före det att Örebroverksamheten startades samt att omfattande problem ändå uppkom är därmed att anse som anmärkningsvärt. Mot bakgrund av det ovan anförda finns det skäl att neka tillstånd med stöd av 16 kap. 6 § miljöbalken.

Andra anläggningar

Den biogasanläggning som bolaget nu istället vill hänvisa till i Lidköping synes det inte vara bolaget som beviljats tillstånd för, utan Lidköpings kommun.

Anläggningen är ett samverkansprojekt mellan flera aktörer. Den är också avsides placerad invid en sopanläggning. Lidköping är dessutom sedan många år tillbaka drabbat av stora luktproblem från bl.a. sitt värmeverk. Luktproblemen är välkända för de boende i staden och eventuella ytterligare störningar som biogasverksamheten medfört torde vara svåra för folk att särskilja från övriga störningar. Således är Lidköping ett sämre jämförelseobjekt än Örebro.

Hållbar tillverkning

Det som bolaget anfört i sitt yttrande om att den ansökta verksamheten i Skarpnäck uppfyller kraven i hållbarhetslagen är en direkt vilseledande uppgift i målet såvida inte bolaget beviljats hållbarhetsbesked avseende anläggningen. Något sådant besked har bolaget inte presenterat. Det kontrollsystem som finns i hållbarhetsfrågan är schablonmässigt och bygger på att en av bolaget anlita konsult bedömt att hållbarhet i nuläget kan bedömas föreligga för en viss verksamhet. Energimyndigheten gör ingen egen utredning i saken såvida den inte av någon uppmärksammas på att brister i beräkningen eller granskarens

kompetens/oberoende torde finnas. Vad i övrigt gäller frågan om hållbarhet får anföras följande.

De råvaror som avses användas i Skarpnäck torde ha ett genomsnittligt transportavstånd om minst ca fem till tio mil. Detta då inga jordbruk/odlingar av större omfattning finns i Stockholm innanför den radien. Den preliminära uppskattning föreningen gjort ger att Skarpnäcksanläggningen aldrig torde kunna uppfylla ens lagens första nivå om en 35-procentig minskning av växthusgaser. Detta då de omfattande transporter, samt återtransporter av biprodukten biogödsel, med därtill hörande utsläpp, förtar miljönyttan med biodrivmedlet i det aktuella fallet. Det synes uteslutet att Skarpnäcksanläggningen skulle kunna uppfylla de kommande högre nivåer på 50- till 60-procentiga minskningar av växthusgaser som enligt hållbarhetslagen ska gälla om några år. Den ansökta verksamheten bör då inte medges tillstånd eftersom lokaliseringen inte är miljömässigt hållbar vare sig på kort eller lång sikt. En anläggning som producerar icke hållbart drivmedel skulle få stängas ned och omfattande investeringar samt irreparabla ingrepp i naturen skulle då ha varit förgäves.

Domstolen bör i sin prövning väga in i fall bolaget kommer kunna nå upp till de krav som ställs enligt hållbarhetslagen.

Villkor om vite (1–3)

Villkoren är rimliga eftersom tiotusentals människor, liksom ovärderliga naturområden, kan komma att drabbas om verksamheten medför störningar. Vidare är det redan visat att bolagets anläggning i Örebro medfört föroreningar och skador på miljön. Det finns således en uppenbar risk att miljöskada kan inträffa på fastigheten till följd av bolagets verksamhet. Om skador uppkommer torde det vara omöjligt att i efterhand få täckning eftersom utmättningsbara tillgångar motsvarande skadornas belopp saknas.

De problem företagets verksamhet orsakat i Örebro är exceptionella och likaså den långa tid problemen kvarstått, därav behovet av noggrann reglering för X. Vidare meddelar domstolar vid åtskilliga jämförbara verksamheter

särskilda villkor, t.ex. vid vindkraftverksamhet. Vad gäller villkor avseende betryggande ekonomisk säkerhet vid fall den ansökta verksamheten skulle medföra skador, såsom bolagets verksamhet i Örebro gjort, får noteras att i rättsfallet MÖD 2012:3 har höga krav på ekonomisk säkerhet ansetts rimliga.

Ältasjöns fiskevårdsområdesförening

Föreningen motsätter sig en etablering på grund av följande. Det utgör ett främmande inslag i naturreservatet, är en irrationell lokalisering eftersom det är långt från råvaror och det föreligger risk för koldioxidutsläpp, förorenat dagvatten och haveri i Ältasjön. Lokaliseringen innebär även en försämrad naturupplevelse för sportfiske i Ältasjön och för fiskfaunan. Den tilltänkta råvaruleverantören i Vårby kommer att läggas ner.

Det är inte sannolikt att Ältasjön kommer att undgå oavsiktliga utsläpp. Ett utsläpp skulle få betydande följder för vatten och fiske. Detta mot bakgrund av att den sammanlagda volymen i röt-kammare, biogödselbrunn och rötrestbuffert uppgår till 23 500 m³ näringsrika substanser i mer eller mindre flytande form.

Sportfiske bedrivs i sjön och är en naturupplevelse. Ett genomförande av biogasanläggningen vid stranden skulle starkt begränsa den visuella naturupplevelsen. Därtill tillkommer ökad bullernivå, utsläpp av koldioxid och illaluktande gaser.

Tillgången till fordonsgas i Stockholmsområdet torde vara tryggad genom den LNG-terminal som finns i Nynäshamn.

För det fall tillstånd ges ska tillståndet förenas med villkor. Tillståndet bör förenas med maxutsläpp för kväve och fosfor. Det av bolaget åberopade villkor 22 avser endast förhöjda kvävehalter.

Det nedre dagvattendiket bör ges en slingrande sträckning för att erhålla största möjliga dikeslängd vilket ökar reningseffekten. Det är av största vikt att det skrivs in i tillståndet, trots att det föreligger ett allmänt villkor.

Invallningen ska dimensioneras för att klara ett totalt haveri på grund av de följder ett haveri skulle få på omgivande natur.

Vidare bör villkoret för buller ändras så att industribullret inte får överstiga 35 dBA under kvällar och nätter. I beslutet föreskrivs det endast för områden söder om anläggningen. Nackareservatet och Ältasjön ligger norr om anläggningen.

Föreningen vill även erhålla ett klagande av de risker som följer av ett lokalt utsläpp av stora mängder koldioxid över Ältasjön. Bolaget har inte bemött denna fråga. Det spelar ingen roll om utsläppet avser fossil eller ickefossil koldioxid, eftersom det inte rör klimatpåverkan utan den risk utsläppet har för människor och miljö i anläggningens närområde.

Ältens fiskeklubb

Miljökonsekvensbeskrivningen behöver kompletteras gällande lokaliseringen, landskapsbilden, dagvatten (kvaliteten, rening och haveri), luftutsläpp/lukt-olägenheter och buller. I miljökonsekvensbeskrivningen anges föroreningshalten i dagvattnet vara låg. Verksamheten ska hantera samt lasta/lossa 55 000 ton biogödsel/år och 1 200 ton järnklorid/år. Det finns inte några redovisningar av risker för utsläpp från ”vardagsspill”. Gödseln sägs innehålla 7–8 kg natrium och fosfor per ton. Det maximalt tillåtna utsläppet till sjösystemet är enligt miljö-tillståndet 2,47 kg/år under drift. Detta innebär att endast 6 ppm av den hanterade mängden gödsel tillåts tillföras sjösystemet. Miljökonsekvensbeskrivningen bör innehålla en rimlighetsbedömning och kvantifiering av vardagsspillet.

Tillåtna bullernivåer för naturreservatet kan och behöver endast innehållas för reservatets centrala del. Detta överensstämmer inte med gällande lagstiftning. Bullernivåerna norr om biogasanläggningen berörs inte, på grund av att man anser bullret från Tyresövägen vara högre. Bullret från vägen varierar under dygnet. Människor vistas i naturreservatet även under den tid då det råder låg trafikintensitet på vägen. Miljökonsekvensbeskrivningen bör vidare även behandla bullernivåerna i naturreservatet nordväst om anläggningen.

På grund av erfarenheterna av de problem som har uppstått hos bolagets anläggning i Örebro bör miljötillståndet förenas med en vitesklausul för de skador som kan uppkomma på de omgivande naturreservaten och de närliggande tätbefolkade områdena.

Vattenrening med sedimentering som inte fungerar i Örebro, är samma metod som ska tillämpas vid anläggningen i Skarpnäck. Lagring av råvara kommer ske i silos. Det framgår inte av villkoren hur bolaget ska ta hand om lukt från silolagringen.

På grund av de tolkningsproblem som har förevarit med tillståndet i Örebro, bör miljötillståndet för Skarpnäcksanläggningen vara mycket detaljerat för att undvika tolkningsproblem.

Miljökonsekvensbeskrivningen kan inte godkännas eftersom den är undermålig. Det gäller inte minst beträffande beskrivningen av dagvatten och dagvattenhanteringen. Dagvattnet kan inte bedömas ha låg föroreningshalt.

C E H, P H, K O och C O

Att anlägga en biogasanläggning på fastigheten innebär stora risker för luktstörningar och miljöskador på det känsliga område som finns runt fastigheten. Bolaget har en anläggning i Örebro och på den anläggningen har det kontinuerligt uppkommit luktstörningar som spridits ca 2–3 kilometer från anläggningen. Om samma luktstörningar blir verklighet på aktuell fastighet skulle tiotusentals människor drabbas. Enligt miljökonsekvensbeskrivningen är risken för luktolägenheter liten. Miljökonsekvensbeskrivningen kan därför inte godkännas avseende luktstörningar. Bolaget har heller inte under tre års tid kunnat presentera effektiva motåtgärder. Vad gäller luktstörningar finns dokumenterat att dessa inträffat så gott som flera dagar varje månad alltsedan verksamheten startade samt att de regelbundet drabbat områden som ligger två kilometer från anläggningen.

Deras hus är täta hus vilka är beroende av ett fungerande ventilationssystem för uppvärmning och undvikande av fuktskador. Om luktolägenheter skulle uppkomma

under vintern kan de inte stänga av ventilationen eftersom det skulle innebära risk för fuktskador. Luktolägenheterna i Örebro verkar vara värst vid kallt väder då lukten lägger sig som ett lock över området. Om luktolägenheter skulle förekomma skulle de nödgas utrymma sin bostad. Upprepade störningar skulle innebära en ohållbar situation för tusentals närboende.

I miljökonsekvensbeskrivningen saknas utredning om vad kväveutsläppet vid bortsprängningen av berg kommer att innebära under anläggningsfasen. Sprängningarna kan innebära ett utsläpp om 200 kg kväve. Det innebär att de känsliga vattenmiljöerna kan lida skada.

Ingen förutsättningslös lokaliseringsprövning har skett. Bolaget har från början haft för avsikt att anlägga anläggningen på fastigheten. Vidare är lokaliseringen illa vald eftersom det inte finns några råvaror i närheten av anläggningen.

Storstockholms brandförsvaret har inte tillstyrkt anläggningen på platsen. Landremsan där anläggningen kommer att ligga är endast ett fåtal meter från en starkt trafikerad väg vilken vintertid ofta drabbas av avåkning. Då markområdet är litet kommer det saknas utrymme för säkerhetszon som finns runt andra anläggningar.

L O och T O

Bolaget har inte hos länsstyrelsen besvarat alla synpunkter som har inkommit utan valt vilka det vill bemöta. Länsstyrelsen har heller inte under processen omnämnt eller bemött de yrkanden som har framställts av dem bl.a. avseende vite m.m.

Den miljökonsekvensbeskrivning som ligger till grund för tillståndet är bristfällig och har inte uppdaterats trots att många synpunkter har inkommit.

C S

Det måste finnas en bättre lokalisering för denna anläggning. Lukten från en sådan anläggning är mycket besvärande. Vidare kommer anläggningen medföra ytterligare tung fordonstrafik till och från anläggningen. Det förekommer

regelbundna luktstörningar för kringboende på alla liknande anläggningar. Det föreligger även risk för utsläpp, buller, dålig lukt och förfulande sikt.

Anläggningen i Lidköping ligger i ett industriområde, trots det har anläggningen mycket stora problem med lukt på flera kilometers avstånd.

E W

Lokaliseringen kan medföra illaluktande gasutsläpp. Bolaget kommer använda samma vegetabiliska råvaror som i Örebro. Det finns många skäl att anta att verksamheten kommer medföra luktolägenheter. Bolaget garanterade vid byggandet av anläggningen i Örebro att den skulle vara luktfri. Trots att två år har gått är anläggningen inte luktfri utan området påverkas av luktstörningar. Även närliggande vattendrag har förorenats av verksamheten och djurlivet i dessa är inte detsamma som det var innan verksamheten startade.

Då vindriktningen nästan alltid är sydvästlig kommer Älta att drabbas värst om det uppstår luktstörningar. Vidare föreligger föroreningsrisker för Ältasjön.

E och T F

Det finns ingen som helst anledning att förlägga en biogasanläggning i en tätbebyggd förort och just uppströms ett Natura 2000-område. Det är en relativt lång transportsträcka för råmaterial. Anläggningen bör förläggas nära råvaran.

Utsläpp av metan måste begränsas. Bolaget nämner i sina skrifter fossil koldioxid. Det måste dock påpekas att miljömässigt spelar det ingen roll vad som är utgångskällan för den koldioxid som släpps ut.

Vid anläggningarna i Lidköping och Örebro har bolaget misslyckats med att säkerställa att utsläpp inte sker till närområdet. De skyddsåtgärder som omnämns kan inte anses som tillräckliga. Det bör finnas en försiktighetsprincip att bolaget först måste visa att man har löst alla problem som uppstått med de nuvarande anläggningarna innan man ges tillstånd att bygga en ny anläggning.

Om tillstånd ges bör det ske kontinuerliga mätningar av olika substanser. Direkta bötesbelopp ska framgå av tillståndet. Upprepade missbruk måste medföra höga vitesbelopp.

Avseende luktolägenheter bör det i villkoret ändras till en dag. Det finns heller inget skäl att medge en provotid, utan villkoren bör gälla från att anläggningen tas i bruk. De provisoriska kraven för utsläpp av fosfor och kväve ska tas bort, det medför att utsläppen inte får överskrida områdets bakgrundsvärden. Vidare bör mätningar ske de två första åren av en oberoende instans. Överträdelse av villkoren bör förenas med vite.

M B

Anläggandet av biogasanläggningen innebär risk för förorenad luft.

Listuddens koloniträdgårdsförening

Föreningen instämmer i vad Föreningen Rädda Ältasjön anfört med följande tillägg. Avståndet mellan anläggningen och närmaste bostadsbebyggelse är alltför kort. Den planerade anläggningen kommer att generera dålig lukt. Flatenvägen utsätts i dag för höga bullernivåer och intensiva trafikflöden. Den planerade anläggningen kommer att öka bullernivå och den tunga trafikintensiteten på vägen. Anläggningen ligger i närheten av ett naturreservat. Det synes även finnas lämpligare lokaliseringar än till fastigheten i Skarpnäck, t.ex. Högdalens industriområde som redan är belastat med tung trafik och som saknar närliggande bebyggelse.

L L

Han delar det som anförts av Föreningen Rädda Ältasjön och S F.

L M och G M

Om tillstånd ges kommer 160 000 ton berg att sprängas bort utan möjlighet till återställande. Domstolen måste pröva om miljökonsekvenserna av sprängningen är tillräckligt utredda, med hänsyn till risken för övergödning och med hänsyn till bevarandet av Natura 2000-området. De har under processen hos länsstyrelsen framfört synpunkter på bl.a. dagvattenutsläpp, lukt och buller. Deras synpunkter har

inte bemöts. Vidare har bolagets hantering av detta projekt inte givit intryck av att bolaget kan hantera en biogasanläggning i detta känsliga och tätbefolkade område. Bolagets referensfabrik i Örebro påvisar stora brister.

M F

Det är inte förenligt med miljöbalken att anlägga en biogasanläggning ett fåtal hundra meter från ett naturreservat.

Bostadsrättsföreningen Segelskutan

Föreningen instämmer i vad Föreningen Rädda Ältasjön anfört i sina skrifter.

C A och A B

Anläggningen måste placeras på behörigt avstånd från boenden och naturområden.

S F

Han har i allt väsentligt anfört likande omständigheter som Föreningen Rädda Ältasjön ifråga om lokalisering och föroreningar till lukt och vatten.

Bostadsrättsföreningen Pungpinan

Konsekvenserna av det sprängningsarbete som ska genomföras under anläggningsfasen är otillräckligt utrett avseende buller, vibrationer och ökad partikelhalt i luften samt beträffande inverkan på djurlivet och boende i närmiljön. Således måste åtgärder för att minska stoftspridning preciseras. Det finns inte heller någon beskrivning av hur man ska förhindra att stendamm och lera sprider sig ut från byggområdet, vid transporter. Vid andra arbetsplatser får bilarna passera så kallade "hjulvättar" för att minska risken för att vägbanan beläggs med lera.

Länsstyrelsen skriver att negativ påverkan på djurlivet inte kan uteslutas men att sannolikheten för bestående påverkan är liten på grund av att påverkan är tillfällig. Enligt beslutet är tiden för igångsättande av den sökta verksamheten bestämd till fyra år. Denna tid kan inte betraktas som tillfällig. Även riskerna för kväveläckage från ej detonerat sprängmedel i krossmassorna är att betrakta som en långsiktig påverkan.

Bostadsrättsföreningen anser att anläggningsfasens tidsperiod kan störa känsliga biotoper för djurliv och stråk samt riskerar att leda till ohälsa för boende i närområdet. Forskning har uppmärksammat hälsokonsekvenser av lågintensivt buller, det medför ökad risk för högt blodtryck och därmed hjärt- och kärlsjukdomar.

Biogasanläggningen ska drivas på en plats där två naturreservat möts. Det ena är direkt förbundet med ett EU-skyddat Natura 2000-område. Området runtomkring verksamhetsområdet är tätbefolkat och närmaste avstånd till boende är endast ca 250 meter, vilket understiger Boverkets gällande norm om 500 meter. Bolaget har en liknande anläggning i Örebro. Bolagets verksamhet i Örebro har medfört sådana återkommande och långvariga störningar under ca två års tid att de boende har ansökt om att få sina fastigheter inlösta av kommunen. Störningarna är av den omfattningen att fastigheter i närheten av anläggningen ej längre har något värde. Det är oerhört allvarligt och anmärkningsvärt att länsstyrelsen, trots det som inträffat i Örebro, underlåtit att inhämta en egen utredning kring detta.

I miljökonsekvensutredningen anges att ökningen av fordonsrörelser på Flatenvägen på grund av transporter till och från anläggningen endast utgör tre procent. Något underlag om hur denna angivelse har tillkommit har inte presenterats. Denna beräkning är fel eftersom den enda tunga trafiken på vägen utgörs av SL-bussar och någon enstaka lastbil. Det medför att den tunga trafiken utgörs av ca 120 fordon per dag. Ytterligare 40 fordonsrörelser utgör en 33-procentig ökning.

Föreningens bostadshus ligger endast 430 meter från den planerade anläggningen och 175 meter från Flatenvägen. På grund av ökad tungtrafik på vägen så kommer bullernivån och mängden partiklar i luften att öka avsevärt.

Biogasanläggningen är vidare kodad av länsstyrelsen som en avfallsanläggning. Miljötillståndet uppfyller därmed inte Boverkets rekommendation på minst 500 meter mellan anläggningen och bostäder. En kodning som avfallsanläggning

innebär att biogasanläggningen lätt kan ställas om för produktion baserad på hushållsavfall.

Vidare är lokaliseringsbeslutet fel eftersom länsstyrelsen inte har tagit ställning till att det inte finns tillräckligt med åkermark i närheten av verksamheten för att motivera byggandet av en anläggning som använder jordbruksprodukter som råvara. Lokaliseringen orsakar onödiga transporter av råvara, som är kostsamt för miljön. Aspekter avseende lokalisering och hushållning har inte utretts utförligt, vare sig i planeringsfasen eller tillståndsprocessen. I miljökonsekvensbeskrivningen saknas en noggrann redovisning av alternativa lokaliseringar. Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller inte de krav som ställs i 6 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken.

I området kring anläggningen finns en begränsad tillgång på jordbruksmark, det medför att alla råvaror måste transporteras till anläggningen. Anläggningen borde anläggas nära råvaror, beslutet att anlägga biogasanläggningen på Solvärmen 1 strider mot 2 kap. 5 § miljöbalken.

Varken länsstyrelsen eller miljökonsekvensbeskrivningen har tagit hänsyn till den negativa inverkan som anläggningen medför på stadsbilden och kulturmiljön.

MS

Bolaget har inte skött anläggningen i Örebro. Bland annat har anläggningen i Örebro förgiftat en bäck och spritt illaluktande gaser. Bolaget har svarat att anledningen till problemet var att det fick in för mycket råmaterial.

Luktolägenheterna har orsakats av för låg järnklorid-dosering. Det föreligger kompetensbrister hos bolaget och bolaget har visat att det inte har den beredskap att hantera problem. Bolaget har inte drivit anläggningen i Örebro i enlighet med miljötillståndet. Det fanns även utrustning i anläggningen som omfattas av anmälningsplikt.

Då bolaget inte har klarat att sköta sin anläggning i Örebro utan störningar i driften, finns det stor anledning att anta att en liknande situation skulle kunna uppstå i den nu sökta anläggningen.

I B och K B

Den valda lokaliseringen av fabriken kan inte godtas på grund av närheten till boende och rekreationsområden.

BOLAGETS BEMÖTANDE

Bolaget har anfört i huvudsak följande.

Hållbar utveckling

Bolaget uppfyller för samtliga av sina anläggningar de kriterier som uppställs i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande bränslen. Av 2 kap. 1 § i lagen framgår att användningen av biodrivmedel eller flytande biobränslen endast anses hållbara om dessa bränslen medför en minskning av utsläppen av växthusgaser med 35 procent i förhållande till utsläppen om fossila bränslen i stället hade använts. Den minskning som ska uppstå ska avse de utsläpp som uppstår under produktionskedjan.

Lagen ställer även krav på att minskningen ska vara än mer omfattande år 2017. Lagen medför ett system för rapportering och kontroll som innebär att statens energimyndighet kontrollerar att tillverkningen är hållbar enligt definitionen i nämnda lagrum.

Behov av biogasanläggning*Allmänt intresse*

Tillgången till biogas som fordonsbränsle är avgörande för att antagna kommunala och nationella klimatmål ska kunna nås. Stockholmsregionen har i dag en låg produktionskapacitet avseende biogas som fordonsbränsle, samtidigt som efterfrågan på biogas förväntas öka kraftigt. Naturvårdsverket har genom dess klimatinvesteringsprogram beviljat bidrag till den ansökta verksamheten. Eftersom det föreligger ett stort behov av biogas och verksamheten utgör en viktig samhällsfunktion samt att det allmänna intresset för biogasanläggningen är stort är det av yttersta vikt att anläggningen tas i bruk så snart som möjligt.

Antagen detaljplan samt den sökta verksamhetens förenlighet med 2 kap. 6 § miljöbalken

En ny detaljplan för del av X har fordrats för att möjliggöra den ansökta verksamheten. Den antagna detaljplanen har varit föremål för överprövning av såväl länsstyrelse som regeringen. Den 13 oktober 2011 beslutade regeringen att avslå överklagandena vilket medför att den av Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms kommun antagna detaljplanen är gällande. Högsta förvaltningsrätten har avslagit begäran om rättsprövning.

Varje kommun har att beakta även miljöbalken vid en prövning av detaljplaneärenden. Det sker även vid länsstyrelses och regeringens prövning. Marken har således bedömts vara lämplig för biogasanläggning av såväl kommunen som två överprövande instanser. Till följd av detta, samt den lokaliseringsutredning som finns i ansökan, uppfyller verksamheten de krav som ställs i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Lokalisering

Alternativa lokaliseringar har behandlats i en lokaliseringsstudie för etablering av biogasanläggning i Stockholm. De kriterier som beaktades i utredningen var planförhållanden och markanvändning, närheten till bostäder, skyddsvärda områden, vägnät och trafik, avstånd till gasnät och jordbruksmark. En samlad bedömning av lämplig lokalisering av biogasanläggningen har därefter gjorts.

I förevarande fall har det varit av stor betydelse att det finns behov av utbyggnad av biogasanläggningar i regionen. Vissa biogasanläggningar bedöms kräva ett stort avstånd till bebyggelse då de producerar biogas från animaliska restprodukter och matavfall. Skarpnäck framstår enligt lokaliseringsstudien som den mest fördelaktiga placeringen av anläggningen för produktion av biogas från vegetabiliska restprodukter, energigrödor och sekunda spannmål.

Störningen från verksamheten är minimal sedan ålagda och åtagna försiktighetsåtgärder vidtagits. Närheten till både naturreservat och Natura 2000-område utgör således inget hinder för tillstånd att bedriva den ansökta verksamheten.

Tillämpningen av 16 kap. 6 § miljöbalken

Anläggningen i Örebro skiljer sig i många och viktiga delar från den anläggning som nu är i fråga. De flesta klagomålen i Örebro är relaterade till luktproblem. Enligt villkor 10 i tillståndet för anläggningen i Örebro, ska bolaget i det fall luktstörningar skulle uppkomma i omgivningen utreda orsaken till dessa och i samråd med tillsynsmyndigheten vidta effektiva motåtgärder.

Bolaget har en kontinuerlig dialog med tillsynsmyndigheten, för att klargöra hur bolaget ska förbättra verksamheten i detta avseende. Bolaget har även genomfört en rad förändringar som gett positiva resultat.

Förändring av dammen

Skörd av energigrödor sker normalt tre gånger per år och i Örebro har ett system valts där bolaget lagrar och ensilerar, dvs. packar i täta slangar, på anläggningen. Detta innebär att större transportbelastning sker vid dessa tre tillfällen per år. I Skarpnäck kommer skörd av energigrödor ske hos lantbrukare och lagras externt, vilket medför ett jämnt inflöde av råvara erhålls till anläggningen över hela året.

I Örebro sker lagring av gröda på en 19 000 m² stor betongplatta. Anläggningen är utformad i samråd med tillsynsmyndigheten, dvs. Miljökontoret i Örebro. Avrinning från plattan sker till en damm där det organiska materialet sedimenteras. Större delen av vattnet i dammen återanvänder bolaget i processen för framställning av biogas. Eftersom vattnet i dammen renas genom sedimentering var avsikten att en andel av det renade vatten skulle kunna släppas ut till en närliggande bäck. Det visade sig dock att grödorna i samband med ensilering (vilket i Örebro sker i samband med leverans av skörd ett fåtal gånger per år, se beskrivning ovan) släppte ifrån sig mer organiskt material än förväntat, vilket innebar att begränsade mängder vatten med förhöjt näringsvärde rann ut i bäcken. När detta uppmärksammades beslutades, i samråd med Miljökontoret, att dammen skulle stängas för utsläpp i bäcken. I och med att dammen nu är stängd fungerar den inte som det ursprungligen var tänkt då det inte är omlopp på vatten, vilket i sin tur föranlett luktproblem.

För att komma till rätta med problemet har bolaget installerat en pump som luftar vattnet i dammen, vilket har minskat luktproblemen. Vidare tömmer bolaget dammen på vatten och slam när detta bedöms erforderligt, för att på så sätt förhindra uppkomst av nya luktproblem. Bolaget utför därutöver daglig luktrondring inom anläggningen och i de områden där klagomål på lukt förekommit. Vid ett antal tillfällen när anmälan om luktproblem inkommit och bolaget i nära samband därmed gjort en kontroll hos anmälaren har ingen lukt noterats trots påstående härom. Ett antal anmälningar om luktproblem har således konstaterats sakna grund. Åtgärderna, inte minst rondring på plats hos de som klagat, har lett till att klagomålen minskat.

Utöver att bolaget har vidtagit erforderliga åtgärder i samråd med tillsynsmyndigheten, ska det återigen poängteras att anläggningen i Skarpnäck inte har någon lagring av råvaror på platta. Liknande problem som de som har uppstått i Örebro kan således inte uppstå i den nu aktuella anläggningen.

Dosering av järnklorid och rening genom kolfilter

Vidare tillför bolaget järnklorid i processen i Örebro, för att minska halten svavelväte. Anledningen är att svavelväte är ett ämne som bidrar till luktolägenhet. I somras fick bolaget problem med en av givarna som skötte doseringen av järnklorid.

Givaren rapporterade att det skedde tillförsel av järnklorid men det visade sig senare att givaren gått sönder och att doseringen skett i för liten mängd vilket medförde ökad svavelväteproduktion. Detta ledde i sin tur till att anläggningens kolfilter, som renar luften, förbrukades i högre takt än normalt vilket resulterade i luktolägenhet.

Bolaget har sedan incidenten införskaffat en membradoseringspump som sköter dosering av järnklorid. Doseringspumpen kontrolleras av en flödesmätare. Om pumpen inte skulle fungera eller om järnklorid skulle nå låg nivå larmas operatören. Kontroll av kolfiltret görs nu dagligen i samband med luktrondringen av anläggningen. Vidare har bolaget ett kontinuerligt lager av aktivkol för att säkerställa att tillförsel av nytt aktivkol kan ske snabbt.

Det ska framhållas att man vid den planerade verksamheten i Skarpnäck kommer installera två liknande membrandoseringspumpar och mätare, varav en är som reserv, samt att anläggningen kommer att ha tre stycken kolfilter. Om något av filtren skulle förbrukas snabbare än bedömt eller en membrandoseringspump havererar kan det således inte resultera i luktolägenheter.

Andra anläggningar

Bolaget driver sedan slutet av år 2010 en anläggning i Lidköping som är en bättre referensanläggning till anläggningen i Skarpnäck, än anläggningen i Örebro. Anledningen är bl.a. att anläggningen i Lidköping, i likhet med anläggningen i Skarpnäck, inte långtidslagrar grödor på platta. Leveranserna till anläggningarna, förutom sekunda spannmål vilket lagras i silos, kommer istället löpande. Vidare kommer råvarorna som används i processen i anläggningen i Lidköping i stort sett vara desamma som de i anläggningen i Skarpnäck.

Uppgraderingstekniken är lika i de båda anläggningarna, dock kommer anläggningen i Skarpnäck att ha två uppgraderingsenheter för att skapa en ökad leveranssäkerhet. Det ska framhållas att anläggningen i Lidköping inte har haft några klagomål avseende luktolägenheter under dess första år i full drift. Anledningen till varför att anläggningen i Lidköping inte angavs som referensanläggning i föreliggande ansökan var för att den då ännu inte var i drift.

Bolaget driver även sedan senhösten 2010 en biogasanläggning i Katrineholm. Råvarubasen vid denna anläggning är gödsel, vilket innebär att anläggningen i viss mån skiljer sig från ovan nämnda anläggningar. Det som är värt att poängtera är att anläggningen i Katrineholm, i likhet med anläggningen i Lidköping, inte haft några klagomål och drivs i enlighet med beslutade villkor.

Kylaggregat

Avseende anläggningen i Örebro har miljökontoret anmärkt att bolaget installerat två nya kylaggregat utan att anmäla detta till miljönämnden. Bolaget medger att man inte anmält kylaggregaten, men det har berott på att dessa inte har varit nya.

Istället har två befintliga kylaggregat flyttats för att förenkla servicen av aggregaten. Ny kylkapacitet har således inte tillförts anläggningen.

Förorenad jord vid cistern

Vid ett tillfälle noterades spill av dieselolja vid anläggningen i Örebro, på platsen för tankning av två cisterner. Cisternerna ägs av den entreprenör som sköter skörden av gräs och spillet beror på brister i entreprenörens hantering. Entreprenören har således agerat i strid med ingånget avtal. Förutom att efterbehandling av marken har genomförts, har bolaget inlett diskussioner med entreprenören för att säkerställa att något liknande inte ska inträffa i framtiden.

Vidare ska noteras att anläggningen i Skarpnäck inte kommer att ha denna typ av aktivitet då ingen långtidslagring av råvara sker på platta.

Rening av luft från ventilationskanaler

Miljökontoret har beträffande anläggningen i Örebro anmärkt på att bolaget inte har renat luft från ventilationskanaler som kommer från beredningstankar. I tillståndet för anläggningen i Örebro anges att luft från anläggningsdelar där flytande råvara kan komma i kontakt med omgivande luft ska renas. De aktuella beredningstankarna kommer dock inte i kontakt med flytande råvaror och vid kontroller har ingen lukt noterats. Det anförda innebär att bolaget inte har ansett att rening varit nödvändig, i enlighet med villkoren i tillståndet. Bolaget har således tolkat tillståndet på ett annat sätt än miljökontoret. Bolaget har dock installerat ett filter för att tillmötesgå miljökontorets önskemål.

Inlösen av fastigheter

I överklagandeskrifterna anges att Örebro kommun har valt att lösa in fastigheter på grund av luktproblem relaterade till bolagets anläggning, vilket inte är korrekt. Örebro kommun vill omvandla det inlösta området till ett verksamhetsområde för industri i enlighet med gällande översiktsplan för området. Detta framgår av e-post den 14 september 2011 från J E, enhetschef vid miljökontoret: "När det gäller inlösen av fastigheterna som ligger söder om SBI:s anläggning i Örebro så stämmer det att kommunen har en dialog med fastighetsägarna och har gett dem

ett erbjudande om inlösen. Detta är dock inte orsakat av störningar från SBI, utan kommunen vill, i enlighet med vår översiktsplan, omvandla det här området till ett verksamhetsområde. I anslutning till SBI:s anläggning finns redan idag vår avfallsdeponi och Ragnsells och Stena Recycling har anläggningar på platsen."

Slutsats avseende tillämpning av 16 kap. 6 § miljöbalken

Bolaget beklagar naturligtvis att vissa närboende drabbas av luktolägenheter i Örebro och bolaget har agerat för att åtgärda orsaken till klagomålen. Huruvida alla klagomål är relaterade till bolagets verksamhet kan ifrågasättas eftersom det ligger andra verksamheter i området som också kan skapa luktolägenheter. Bolaget tar dock alla klagomål på största allvar och för en kontinuerlig dialog med tillsynsmyndigheten i enlighet med villkoret i tillståndet. Detta framgår också tydligt av de handlingar som sakägare ingivit i detta mål.

Vidare har bolaget införskaffat kompletterande teknisk utrustning för att minimera framtida luktolägenheter. Bolaget har således agerat i enlighet med tillståndet för anläggningen i Örebro och är berett att vidta ytterligare åtgärder för det fall nu vidtagna åtgärder inte skulle anses tillräckliga.

Beträffande den eventuellt erforderliga anmälan av de flyttade kylaggregaten som en mindre ändring av verksamheten, den skilda tolkningen av tillståndet, samt det åtgärdade spillet av dieselolja, kan dessa händelser inte anses vara av sådan natur att de ska föranleda att bolaget nekas tillstånd.

Vidare vill bolaget poängtera att det har använt erfarenheterna från anläggningen i Örebro för att undvika risken för störningar i den nu ansökta verksamheten. Därutöver visar bolagets drift av anläggningen i Lidköping att bolaget inte har haft problem med luktolägenheter vid den anläggning som är mer lik den ansökta anläggningen i Skarpnäck. Det finns således ingen anledning att befara att luktolägenheterna ska komma att uppstå vid anläggningen i Skarpnäck sedan ålagda och åtagna försiktighetsåtgärder vidtagits.

Bolaget har lång erfarenhet (19 år) av produktion av biogas som fordonsbränsle och för uppvärmning, industriändamål m.m. Erfarenheten emanerar dels från den verksamhet som bedrevs under tiden som bolaget var en del av Tekniska Verken i Linköping AB, dels från dagens verksamhet och den tid då bolaget har bedrivits i egen regi. Bolaget står i dagsläget för ca 20 procent av den svenska biogasproduktionen till fordon och är Sveriges största biogasproducent. Bolaget är vidare produktionspartner åt de ledande gasdistributörerna i Sverige. Det står således klart att bolaget har den erfarenhet och kunskap som behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skador eller olägenheter som kan orsakas av verksamheten vid anläggningen.

Med anledning av det ovan anförda samt den i rättspraxis restriktiva tillämpningen av bestämmelsen kan konstateras att 16 kap. 6 § miljöbalken inte är tillämplig i förevarande mål varför paragrafen inte utgör en grund till att neka bolaget tillstånd till den nu sökta verksamheten.

Inverkan på naturmiljön och landskapsbilden

Vissa habitater och biotoper som finns i eklandskapet kommer att påverkas av anläggningen. För att begränsa påverkan kommer åtgärder att vidtas. Bland annat kommer ett 50 meter brett ekskogsområde bevaras i enlighet med detaljplanen. Detta område kommer fungera som en skogskorridor för eklevande arter.

Rent visuellt kommer landskapsbilden att förändras i och med anläggandet av anläggningen. Anläggningen kommer delvis att vara synlig från västlig och östlig riktning. Plantering av träd kommer att ske för att öka insynsskyddet mot anläggningen. Anläggningen ges en dov ljussättning. Det framgår även av den antagna detaljplanen de riktlinjer som bolaget har att följa.

Störningar

Utsläpp till vatten

Norr och öster om platsen för anläggande av biogasanläggningen ligger Ältasjön. Natura 2000-området Söderbysjön-Dammtorpssjön är lokaliserat ca 1 km nedströms Ältasjön. I enlighet med vad som framgår av bolagets ansökningshandlingar

kommer biogasanläggningen inte att generera några utsläpp till yt- och grundvattnet. Processvatten kommer tillsammans med sanitärt avloppsvatten ledas till kommunalt avlopp.

Med beaktande av tillståndets provisoriska föreskrifter 1 och 2 samt villkor 1 och 8–12 minimeras risken för att Ältasjön och Natura 2000-området påverkas av föroreningar och ökade utsläpp av näringsämnen.

De provisoriska föreskrifterna i beslutet innebär att bolaget under en tvåårsperiod, då utsläppen av dagvatten inte får öka belastningen på Ältasjön med mer än 0,5 procent avseende fosfor eller 0,2 procent kväve, ska utreda och komma med förslag på ytterligare förbättringar av dagvattenhanteringen. Av de utredningar som har bilagts ansökan framgår vidare att dagvattnets reningssystem är utformat så att riskerna minimeras och att en bräddning åt nordväst med infiltrering kommer att ske utan hydrologisk direktkontakt med Ältasjön.

Under provotiden kommer bolaget att utreda dagvattnets innehåll ytterligare och tillsammans med tillsynsmyndigheten bedöma det eventuella behovet av ytterligare rening.

Utsläpp till luft

Risken för utsläpp av farliga gaser till luften är minimal. Väl beprövad teknik kommer att användas för rening av gas. Det finns även möjlighet att fackla bort den del av gasen som inte nyttjas.

All ventilationsluft från anläggningen kommer renas med hjälp av tre stycken filter med aktivt kol. Detta kommer att möjliggöra byte av filter med aktivt kol och service med minimal risk för luktstörningar.

Beträffande koldioxid är det endast ett problem i slutna utrymmen, eftersom det först då finns risk för att koncentrationen inte späds samt att koldioxiden då kan tränga undan syre. Några slutna utrymmen finns inte vid den planerade biogasanläggningen eller vid Ältasjön.

Om gas släpps ut till luften kommer dess koncentration att sjunka. Denna naturliga utspädning påskyndas kraftigt genom att utgående luft ur biogasanläggningen sker med ett snabbt flöde. Den ständiga luftcirkulationen som pågår i atmosfären, bidrar till det faktum att koldioxid aldrig anrikas på marken. Det föreligger således ingen risk för ansamling av ohälsosamma mängder koldioxid över Ältasjön.

Luktolägenheter

Korttidslagring av biogödsel kommer ske i behållare med gastätt tak. Ingen lagring av råvaror kommer ske utomhus utan hanteringen av samtliga råvaror kommer vara sluten. Vidare kommer endast vegetabiliska råvaror att användas i den sökta anläggningen. Ventilationsluften från anläggningen kommer att renas i tre filter med aktivt kol vilket ger en god redundans. Tillsynsmyndigheten har även möjlighet att besluta om ytterligare luktbegränsande åtgärder.

Bygg- och anläggningsfasen

Försiktighetsåtgärder kommer att vidtas för att minimera risken för föroreningar av dagvatten under bygg- och anläggningstiden. Nämnade åtgärder regleras inom ramen för vad bolaget åtagit sig i enlighet med villkor 1 samt de slutliga villkoren i denna del. Att det vidtas anläggningsåtgärder i berget är såväl en förutsättning för att biogasanläggningen ska kunna få en ändamålsenlig höjd som för att anläggningen ska kunna byggas.

Sprängningar kan orsaka att spill av sprängmedel löses i dagvattnet. För att minimera denna risk kommer bolaget att vid sprängningsarbetet använda sig av fyra olika sprängämnen som har en god vattenbeständighet och en låg löslighet i vatten. Mängden sprängrester kommer även minimeras genom noggrant laddningsarbete och korrekt användande av produkterna.

Justering av villkor

De klagande har yrkat på antingen justeringar av de villkor som fastställts i beslutet eller att nya villkor ska fastställas av mark- och miljödomstolen.

M S

Villkoren är inte preciserade, ett villkor förenat med vite är inte förenligt med miljöbalken utan frågan om vite får behandlas av tillsynsmyndigheten. Vidare finns villkor 16 som behandlar bolagets skyldigheter vid verksamhetens upphörande.

T F

Bolaget motsätter sig villkor som reglerar mängd gas som får facklas bort, att provotiden tas bort, ytterligare villkor avseende utsläpp till vatten samt mätningar av oberoende instans.

Villkor som begränsar utsläpp till luft och vatten har redan fastställts genom länsstyrelsens beslut. Under provotiden kommer bolaget att utreda om de provisoriska föreskriftshalterna ytterligare kan sänkas samt hur mätmetod och mätfrekvens ska kunna optimeras. Att redan nu fastställa dessa som villkor skulle kunna leda till att större utsläpp än vad som är miljömässigt motiverat och ekonomiskt rimligt tillåts från verksamheten.

Kontrollprogrammet kommer även att innehålla beskrivning av hur mätning av utgående vatten ska gå till och även om tillsynsmyndigheten inte längre godkänner kontrollprogrammet genom överklagbara beslut så tillser myndigheten att mätningar sker i enlighet med vad som beskrivits i kontrollprogrammet och att dessa mätningar uppfyller de krav som miljöbalken med följdförfattningar ställer upp.

Ältasjöns fiskevårdsområdesförening

Bolaget motsätter sig villkor med den innebörd som har framförts av Ältasjöns fiskevårdsområdesförening.

Villkor som reglerar hanteringen av kväve och fosfor under byggtiden framgår av villkor 22. Hur det aktuella diket ska utformas har bolaget angett i ansökan och därmed är bolaget bundet av detta genom beslutets allmänna villkor 1.

Invallningen är dimensionerad för att klara av haveri från en rötchammare. Risken att samtliga rötchammare skulle haverera samtidigt är obefintlig och att föreskriva

villkor med innebörden att invallning ska klara av en sådan situation skulle således inte vara förenligt med 2 kap. 7 § miljöbalken som stadgar att en försiktighetsåtgärd ska vara ekonomiskt rimlig i förhållande till det skydd som uppnås.

Bolaget vill i denna del hänvisa till s. 43 i beslutet där grunderna för de bullervillkor som fastslagits för verksamheten redovisas. Bolaget instämmer i de överväganden som gjorts av länsstyrelsen och vill särskilt lyfta fram att de aktuella områdena redan är starkt bullerpåverkade under den tid på dagen då bolagets verksamhet pågår samt att ett villkor redan har fastslagits för att säkerställa att bullerbidraget från bolagets verksamhet understiger 35 dBA i de centrala delarna av friluftsområdet.

Bolagets verksamhet bidrar till att minska utsläppen av fossil koldioxid och utsläppen av biogen koldioxid är en följd av detta. Klimatpåverkan regleras för denna typ av verksamhet genom att villkor för utsläpp av metan föreskrivs. Bolaget vill dessutom påpeka att varje utsläpp av metan innebär en ekonomisk förlust för bolaget och att man även av den anledningen kommer att sträva efter att minska dessa utsläpp.

Villkor förenade med vite är inte förenligt med rättspraxis utan är en fråga som får behandlas av tillsynsmyndigheten.

Föreningen Rädda Ältasjön

Bolaget motsätter sig villkor med den innebörd som framgår av föreningens andrahandsyrkande.

Villkor 6 är utformat för att reglera de anläggningsdelar där lukt kan uppkomma. Övriga anläggningsdelar riskerar inte att påverka omgivningen på detta sätt. Det finns således inget skäl att utvidga innebörden av fastställt villkor.

Bolaget har i ansökan angett hur hantering av råvara kommer att ske och är således bundet av detta genom det allmänna villkoret.

Bolaget måste följa de föreskrifter som gäller för tvätt av fordon och som är framtagna av Stockholm Vatten. Villkor för detta skulle innebära onödig dubbelreglering.

Eftersom villkoren i beslutet inte ger bolaget tillstånd att släppa ut tungmetaller eller andra lösta föroreningar är detta inte tillåtet. Villkor behövs således inte föreskrivas. Det ska dock nämnas att sådana föroreningar inte bedöms uppstå inom den ansökta verksamheten.

Bolaget är, som tidigare angetts, bundet av vad som angetts i ansökan och de villkor som föreskrivits i beslutet. Ytterligare villkor som reglerar rening av dagvatten vid stora flöden är således onyttiga.

Bolaget avser att täcka invallningen vilket syftar till att minimera risk för att vatten kommer in i invallningen och tillgänglig volym för järnklorid försvinner. Det ska även poängteras att järnklorid inte luktar. I och med detta åtagande är villkor med den föreslagna innebörden obehövligt.

Bolaget har i ansökan angett att dammen kommer att ha tät botten och är således bundet av detta genom det allmänna villkoret.

Villkor förenade med vite är inte förenligt med rättspraxis utan är en fråga som får behandlas av tillsynsmyndigheten.

Frågan om huruvida drift ska tillåtas vid eventuell överträdelse av beslutet handläggs av tillsynsmyndigheten. Bolaget förutsätter att miljöbalkens system för egenkontroll samt tillsyn täcker de behov av reglering som eventuellt kan finnas för denna fråga.

Villkor 16 i beslutet reglerar åtgärder vid upphörande av verksamheten och att det efter anmälan av bolaget är upp till tillsynsmyndigheten vilka krav som kommer att ställas angående eventuella åtgärder för återställande eller efterbehandling.

Bästa tillgängliga teknik

Vattenskrubber är den vanligaste uppgraderingstekniken och beprövad teknik och tillsammans med gastätt rötrestlager ger detta en anläggning som med god marginal uppfyller kraven på bästa tillgängliga teknik. För ytterligare beskrivning och grund för detta hänvisar bolaget till miljökonsekvensbeskrivningen, s. 24. De villkor som har fastslagits innebär vidare, vilket framgår av motiveringen i beslutet (s. 41), att samtliga utsläppskällor för metan ska identifieras och regelbundet mätas och beräknas.

Hela anläggningen är dock redan dimensionerad för effektiv gasproduktion och minimalt metanutsläpp. All metan som släpps ut är förlorad intäkt för bolaget eftersom det är en del av den produkt som framställs vid den planerade anläggningen. Detta gör att bolaget kommer att verka för att utsläppen blir så låga som möjligt alldeles oavsett om villkor hade fastställts för utsläpp eller inte.

BEVISNING

Föreningen Rädda Ältasjön har åberopat en omfattande skriftlig bevisning i målet i form av inspektionsprotokoll från miljökontoret i Örebro, förelägganden, klagomål från enskilda m.m.

Mark- och miljödomstolen har den 11 september 2012 hållit sammanträde i målet varvid enhetschefen för vid Miljökontoret i Örebro J E samt de närboende till Örebroanläggningen K R, N R, L H och B E har hörts som vittnen.

Mark- och miljödomstolen har den 12 september 2012 hållit syn på fastigheten X i Stockholms kommun.

DOMSKÄL*Inledning*

På fastigheten X har bolaget begärt och erhållit tillstånd för en biogasanläggning. Den tillståndsgivna mängden biogas och biogödsel skulle innebära att det blir bolagets för närvarande största anläggning.

Flera föreningar och närboende har överklagat länsstyrelsens beslut och anfört ett flertal omständigheter till stöd för att tillstånd inte kan beviljas för anläggningen. Omständigheterna kan sammanfattas under anläggningens lokalisering, vandel, olägenheter i form av lukt, buller och utsläpp till vatten samt behovet av biogas.

Mark- och miljödomstolen, som inte finner skäl föreligga att underkänna miljökonsekvensbeskrivningen eller inhämta yttrande från Naturvårdsverket, kommer i det följande att närmast behandla lokaliseringsfrågan för att därefter ta upp frågan om vandel. Detta eftersom dessa frågor enligt domstolens mening är avgörande för om förutsättningar finns för att lämna tillstånd till verksamheten.

Lokalisering

I den lokaliseringsutredning som ligger till grund för tillståndet har flera olika platser utretts varav sex stycken alternativ har valts ut för att studeras vidare. Omständigheter som studien har valt att titta på är plan- och markanvändning, närheten till bostäder, skyddsvärda områden, vägnät och trafik, avstånd till biogasnät samt avstånd till jordbruksmark. Inget av de sex lokaliseringsalternativen har bedömts som direkt olämpligt för etablering av biogasanläggning.

I Boverkets allmänna råd 1995:5 (Bättre plats för arbete) anges att avståndet till bebyggelse från en avfallsanläggning bör vara minst 500 meter samtidigt som lokal anpassning anges vara av stor betydelse. Således är avståndet till bebyggelse en viktig aspekt för att begränsa bl.a. effekter av lukt vid hanteringen. Andra betydande aspekter som anförs för att minska risken för lukt hos närboende är den förhärskande vindriktningen, typ av bebyggelse i närområdet, eventuella detalj- och

översiktsplaner samt karaktären på det mellanliggande området (öppet, beskogat, plant eller kuperat).

Med beaktande av de på platsen rådande förhållandena och avståndet till närmaste bebyggelse är förevarande lokalisering av biogasanläggningen tveksam, om problem med lukt skulle uppstå från anläggningen. Bolaget har inte visat att anläggningen ens vid normal drift inte skulle medföra luktproblem. Eventuella luktolägenheter skulle kunna drabba ett stort antal närboende. Detta anser domstolen ha betydelse även vid vandelsprövningen.

Vandel

Tillstånd, godkännande eller dispens kan vägras den som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd, godkännande eller dispens. Detsamma gäller när någon tidigare har underlåtit att ansöka om nödvändigt tillstånd, godkännande eller dispens, se 16 kap. 6 § miljöbalken.

I prop. 1997/98:45, del 2, s. 207 f. anges att paragrafen ska tillämpas när det står klart att åligganden enligt tidigare tillstånd inte har följts.

Av utredningen i målet framgår att bolaget har påbörjat anläggningsarbeten för uppförande av den aktuella biogasanläggningen utan att tillstånd enligt miljöbalken har meddelats för den miljöfarliga verksamheten. Miljö- och hälsoskyddsnamnden har i beslut förbjudit bolaget att fortsätta med eller låta fortsätta med anläggningsarbeten på fastigheten.

J E har berättat om omfattande luktproblem vid anläggningen i Örebro.

Problemen skulle enligt henne ha kunnat vara acceptabla under uppstarten, kanske något år, men inte därefter. Vidare har tillståndet inte följts.

Övriga vittnen har, i allt väsentligt, samstämmigt berättat att det från anläggningen alltså kommer en stank – lukt av hundbajs – när vinden blåser från anläggningen och att bolaget inte brytt sig om deras klagomål. De har vidare berättat att bolaget

vid informationsmöten före Örebroanläggningens tillkomst uppgivit att det inte skulle uppstå några luktproblem.

Av såväl den skriftliga som den muntliga bevisningen framgår att problem med lukt och annat som krävt tillsynsinspektioner och åtgärdsförelägganden har varit återkommande sedan verksamheten startade i Örebro 2009 och att problemen ännu inte upphört.

Bolaget har inte visat att det kan nedbringa luktstörningarna vid anläggningen i Örebro till godtagbara nivåer. Det sätt på vilket bolaget under lång tid bedrivit sin verksamhet i Örebro och att bolaget påbörjat anläggningsarbeten utan tillstånd talar starkt för att tillstånd inte ska meddelas. Det förhållandet att ett betydande antal närboende skulle drabbas om luktproblem skulle uppstå på fastigheten X talar än mer i samma riktning. Mark- och miljödomstolen finner därför sammantaget att bolaget inte ska beviljas sökt tillstånd. Länsstyrelsens beslut ska därför upphävas på sätt framgår av domslutet och bolagets ansökan ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 14 november 2012.

Bjarne Karlsson

Denny Heinefors

Jan-Olof Arvidsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bjarne Karlsson, ordförande, rådmannen Denny Heinefors och tekniska rådet Jan-Olof Arvidsson samt den särskilda ledamoten Kia Salin. Föredragande har varit beredningsjuristen Annica Johansson.